

RADA EVROPY

VÝBOR MINISTRŮ

Doporučení Rec (2006) 2 Výboru ministrů členským státům k Evropským vězeňským pravidlům.

*(Schváleno Výborem ministrů dne 11. ledna 2006
na 952. zasedání náměstků ministrů)¹*

Výbor ministrů, v souladu s ustanovením článku 15. b Statutu Rady Evropy,

s ohledem na Evropskou úmluvu o lidských právech a precedenční právo Evropského soudu pro lidská práva,

dále pak se zřetelem na práci prováděnou Evropským výborem pro zamezení mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestání, zejména pak norem, jež tento Výbor zpracoval ve svých všeobecných zprávách,

s opětným důrazem na skutečnost, že nikdo nesmí být zbaven svobody s výjimkou případů, které nelze řešit jinak a v souladu se zákonným postupem,

s důrazem na to, že výkon trestu a zacházení s vězni vyžadují brát zřetel na požadavky bezpečnosti, zabezpečení a kázně, zároveň se zajištěním takových podmínek ve věznicích, které neporušují lidskou důstojnost a které uvězněným nabízejí smysluplné pracovní činnosti i programy zacházení, čímž je připraví na jejich opětovné začlenění do společnosti,

vzhledem k tomu, že Výbor považuje za důležité, aby členské státy Rady Evropy i nadále aktualizovaly a dodržovaly společné principy týkající se jejich vězeňské politiky,

dále pak vzhledem k tomu, že dodržování těchto společných principů posílí mezinárodní spolupráci v této oblasti,

¹ Při schvalování tohoto doporučení a u aplikace článku 10.2c Jednacího řádu pro zasedání náměstků ministrů si zástupce Dánska vyhradil právo pro svou vládu dodržovat, popř. nedodržovat, pravidlo č. 43, odstavec 2, přílohy k tomuto doporučení, neboť jeho vláda zastává názor, že požadavek, aby vězni v samovazbě byli denně navštěvováni zdravotnickým personálem, vyvolává vážné etické obavy ohledně případné role takového personálu, který by se prakticky jako jediný vyjadřoval ke způsobilosti vězně pro další samovazbu.

u vědomí významných společenských změn, které měly v průběhu posledních dvou desetiletí dopad na důležitý vývoj v oblasti vězeňství v Evropě,

s opětovým vyjádřením své podpory normám obsažených v doporučeních Výboru ministrů Rady Evropy, týkajících se konkrétních aspektů vězeňské politiky a praxe, zejména pak doporučení č. R (89) 12 o výchově a vzdělávání ve věznicích, č. R (93) 6 o vězeňských a kriminologických aspektech boje s přenosnými chorobami včetně AIDS a souvisejícími zdravotními problémy ve věznicích, č. R (97) 12 o vězeňských pracovnících zabývajících se realizací sankcí a opatření, č. R (98) 7 o etických a organizačních aspektech zdravotní péče ve věznicích, č. R (99) 22 o přeplněných věznicích a nárůstu vězeňské populace, č. Rec (2003) 22 o podmíněčném propuštění (o propuštění na podmínku), a č. Rec (2003) 23 o přístupu vězeňské správy k odsouzeným na doživotí a jiným dlouhodobým trestům,

se zřetelem na Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězni,

s ohledem na to, že doporučení č. R (87) 3 Výboru ministrů k Evropským vězeňským pravidlům je třeba podstatně přepracovat a aktualizovat, aby odráželo vývoj, k němuž došlo ve vězeňské politice, ukládání trestů a celkovém řízení vězeňských systémů v Evropě,

doporučuje vládám členských států, aby

- se ve své legislativě, politice a praxi řídily pravidly obsaženými v příloze k tomuto doporučení, které nahrazuje doporučení č. R (87) 3 Výboru ministrů k Evropským vězeňským pravidlům,
- zajistily překlad tohoto doporučení a doprovodného komentáře k jeho textu a zabezpečily jeho co možná nejširší distribuci, zejména mezi soudními orgány, vězeňskými pracovníky a jednotlivými vězni.

Příloha k doporučení Rec (2006) 2

První část

Základní principy

1. Se všemi osobami zbavenými svobody bude zacházeno tak, aby byla respektována jejich lidská práva.
2. Osobám zbaveným svobody budou ponechána veškerá práva, která jim nebyla zákonně odňata uložením výkonu trestu nebo vazby.
3. Omezení ukládaná osobám zbaveným svobody budou v nezbytně minimálním rozsahu a úměrná legitimnímu účelu, pro který byla uložena.
4. Vězeňské podmínky, které porušují lidská práva vězňů, nelze ospravedlnit nedostatkem prostředků.
5. Život ve vězení se musí co možná nejvíce přibližovat pozitivním aspektům života na svobodě.
6. Výkon trestu bude zajišťován tak, aby umožnil osobám zbaveným svobody jejich opětné začlenění do svobodné společnosti.
7. Je nutno podporovat spolupráci s externími sociálními službami a co možná nejvíce i zapojení občanských sdružení do vězeňského života.
8. Vězeňští pracovníci vykonávají důležitou veřejnou službu a jejich přijímání, zaškolení i pracovní podmínky jim musí umožnit udržování vysoké úrovně jejich péče o uvězněné osoby.
9. Ve všech věznicích musí probíhat pravidelné státní inspekce a nezávislé kontroly.

Rozsah a působnost

- 10.1 Evropská vězeňská pravidla se vztahují na osoby, jejichž vazbu nařídil soudní orgán nebo jež byly usvědčujícím rozsudkem zbaveny svobody.
- 10.2 V zásadě pouze osoby, jejichž vazbu nařídil soudní orgán nebo jež byly usvědčujícím rozsudkem zbaveny svobody, by měly být drženy ve věznicích, to je v institucích vyhrazených pro vězně těchto dvou kategorií.
- 10.3 Tato pravidla se rovněž vztahují na osoby:
  - a) které mohou být drženy ve věznicích z nějakého jiného důvodu, nebo
  - b) jejichž vazbu nařídil soudní orgán nebo osoby zbavené svobody na základě usvědčujícího rozsudku a které mohou být z nějakého jiného důvodu uvězněny jinde.

10.4 Všechny osoby držené ve věznicích nebo uvězněné způsobem uvedeným v bodě 10.3.b se pro účely těchto pravidel považují za vězně.

11.1 Děti mladší 18 let by neměly být drženy ve věznici pro dospělé, ale v zařízení speciálně navrženém pro tento účel.

11.2 Pokud jsou i přesto děti výjimečně drženy ve věznicích pro dospělé, musí se na ně vztahovat zvláštní předpis, který bude brát v potaz jejich postavení a potřeby.

12.1 Osoby trpící duševní chorobou a osoby, jejichž psychický stav se neslučuje s pobytem ve věznici, by měly být drženy v zařízení speciálně navrženém pro tyto účely.

12.2 Pokud jsou i přesto takové osoby výjimečně drženy ve věznici, musí se na ně vztahovat zvláštní předpis, který bude brát v potaz jejich postavení a potřeby.

13. Tato pravidla musí být uplatňována nestranně. Nelze diskriminovat na základě pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, náboženství, politického nebo jiného přesvědčení, národnostního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní menšině, podle majetku, narození nebo jiného postavení.

Druhá část

Podmínky pro výkon trestu

Příjem

14. Nikdo nesmí být přijat nebo držen ve věznici jako vězeň bez platného nařízení o výkonu vazby nebo trestu, v souladu s národním právem.

15.1 Při příjmu se neprodleně zaznamenají následující údaje o každém vězni:

- údaje o vězňově totožnosti;
- důvody pro umístění a kompetentní orgán, který o umístění rozhodl;
- den a hodina přijetí;
- soupis osobního majetku vězně, který bude dán do úschovy v souladu s pravidlem č. 31;
- veškerá viditelná zranění a stížnosti na předchozí špatné zacházení;
- při dodržení požadavků na důvěrnost lékařských informací veškeré údaje o zdravotním stavu vězně, jež jsou relevantní pro dobrý tělesný i duševní stav vězně nebo jiných osob.

- 15.2 Všichni vězni budou při příjmu poučeni v souladu s pravidlem č. 30.
- 15.3 Ihned po příjmu bude oznámeno umístění vězně do vazby nebo výkonu trestu v souladu s pravidlem č. 24.9.
16. Co možná nejdříve po příjmu:
- a) musí být údaje o zdravotním stavu vězně při přijetí doplněny lékařským vyšetřením v souladu s pravidlem č. 42;
  - b) musí být stanovena příslušná úroveň ostrahy pro vězně v souladu s pravidlem č. 51;
  - c) musí být stanoveno bezpečnostní riziko, které tento vězeň představuje, v souladu s pravidlem č. 52;
  - d) musí být vyhodnoceny veškeré dostupné údaje o sociální situaci vězně pro řešení bezprostředních osobních sociálních potřeb vězně;
  - e) v případě vězňů odsouzených k výkonu trestu musí být přijata opatření na realizaci programů v souladu s osmou částí těchto pravidel.

Umístění a ubytování

- 17.1 Pokud je to možné, musí být vězni umístěni ve věznici co nejbližší jejich domova nebo místa jejich sociální rehabilitace.
- 17.2 Při umísťování se také musí brát zřetel na potřeby probíhajícího trestního vyšetřování a bezpečnosti a na nutnost zajistit odpovídající režim pro všechny vězně.
- 17.3 Je-li to možné, musí se s vězněm projednat jejich původní umístění a následné přeložení z jedné věznice do druhé.

- 18.1 Ubytování zajišťované pro vězně, zejména pak veškeré prostory určené pro spaní, musí respektovat lidskou důstojnost a co možná nejvíce potřebu soukromí, a musí odpovídat zdravotnickým a hygienickým požadavkům s patřičným ohledem na klimatické podmínky, zejména s ohledem na plošnou výměru, počet metrů krychlových vzduchu, osvětlení, vytápění a větrání.
- 18.2 Ve všech prostorách, v nichž mají vězni žít, pracovat nebo se shromažďovat, je třeba dodržovat tyto podmínky:
- a) musí mít dostatečně velká okna, aby vězni mohli za normálních okolností při denním světle číst nebo pracovat. Okna musí být konstruována tak, aby umožnila přístup čerstvého vzduchu s výjimkou případů, kdy existuje dostatečně efektivní klimatizační zařízení;
  - b) umělé osvětlení musí odpovídat uznávaným technickým normám;
  - c) musí být zaveden poplachový signalizační systém, který umožní vězňům neprodleně kontaktovat personál.

18.3 Konkrétní minimální požadavky v záležitostech uvedených v bodě 1 a 2 musí být stanoveny v národní legislativě.

18.4 V národní legislativě musí být zakotveny mechanismy, jimiž se zajistí, že tyto minimální požadavky nebudou nedodržovány v důsledku přeplnění věznic.

18.5 S výjimkou případů, kdy je to považováno za výhodné, aby se dělili o ubytování s jinými vězni, se v noci vězni zpravidla umísťují do samostatných cel.

18.6 Ubytování může být společné, pouze pokud je pro tento účel vhodné, a musí být pro něj vybírání takoví vězni, kteří jsou vhodní a schopni umístění ve společných celách.

18.7 Je-li to možné, musí být vězeň nejprve dotázán, zda souhlasí s umístěním ve společných prostorách pro spaní.

18.8 Při rozhodování o umístění vězně v konkrétní věznici nebo v konkrétním oddělení věznice je třeba brát patřičný zřetel na nutnost umístit:

- a) neodsouzené vězně odděleně od vězňů odsouzených k výkonu trestu;
- b) muže odděleně od žen;
- c) mladé dospělé vězně odděleně od starších vězňů.

18.9 Je možno učinit výjimku u požadavků na oddělené umístění ve smyslu bodu 8, aby vězni měli možnost se společně účastnit organizovaných činností, tyto skupiny však musí být v noci vždy odděleny, pokud nesouhlasí se společným umístěním a pokud správa věznice není přesvědčena, že je to v nejlepším zájmu všech zúčastněných vězňů.

18.10 Ubytování všech vězňů musí probíhat v podmínkách s minimálními restriktivními bezpečnostními opatřeními, které však odpovídají riziku jejich případného útěku, sebepoškození, apod.

Osobní hygiena

19.1 Všechny části každé věznice musí být stále udržovány v dobrém technickém stavu a čistotě.

19.2 Při přijetí vězně do věznice musí být celý nebo jiné ubytovací prostory, do nichž je vězeň přidělen, čisté.

19.3 Vězni musí mít volný přístup k hygienickým zařízením, které jsou zdravotně nezávadné a respektují právo na soukromí.

19.4 Musí být zajištěno vhodné zařízení, aby se každý vězeň mohl vykoupat nebo osprchovat při teplotě odpovídající klimatickým podmínkám, a to pokud možno denně, nejméně však dvakrát týdně (v případě potřeby i častěji) v zájmu všeobecné hygieny.

19.5 Vězni musí dodržovat osobní hygienu a udržovat své ošacení i prostory pro spaní v čistotě a pořádku.

19.6 Vězeňská správa musí dát vězňům k dispozici potřebné prostředky pro tuto činnost, včetně toaletních potřeb a čistících prostředků.

19.7 Hygienické potřeby žen je třeba zajistit speciálním opatřením.

Oděv a lůžkoviny

20.1 Vězňům, kteří nemají dostatečné vlastní ošacení, musí být poskytnuto oblečení odpovídající klimatickým podmínkám.

20.2 Takový oděv v nich nesmí vyvolávat pocit ponížení nebo degradace.

20.3 Všechny části oděvu musí být udržovány v řádném stavu a v případě potřeby vyměněny.

20.4 Pokud vězeň obdrží povolení opustit věznici, nesmí být nucen mít na sobě oděv, ze kterého je patrné, že se jedná o vězně.

21. Každý vězeň musí mít k dispozici vlastní lůžko a vhodné vlastní lůžkoviny, které musí být udržovány v dobrém stavu a které musí být vyměňovány v takovém časovém intervalu, aby byla zajištěna jejich čistota.

Stravování

22.1 Vězňům musí být poskytována strava s přihlédnutím k jejich věku, zdravotnímu a tělesnému stavu, náboženskému přesvědčení, kulturním zvyklostem a charakteru vykonávané práce.

22.2 Požadavky na stravu, včetně jejího minimálního kalorického a proteinového obsahu, musí být stanoveny v národní legislativě.

22.3 Jídlo musí být připravováno i podáváno při dodržování hygienických pravidel.

22.4 Denně se musí podávat tři jídla s rozumně stanoveným časovým intervalem.

22.5 Každý vězeň musí mít stálý přístup k čisté pitné vodě.

22.6 Lékař nebo diplomovaná sestra musí nařídit změnu stravy u konkrétního vězně, pokud je to nutné z lékařských důvodů.

Právní poradenství

23.1 Všichni vězni mají nárok na právní poradenství a vězeňská správa jim poskytne přiměřené možnosti, které jim umožní přístup k takovému poradenství.

23.2 Vězni mohou konzultovat jakoukoli právní záležitost s právním poradcem, kterého si sami zvolí na své vlastní náklady.

23.3 Pokud existuje zavedený systém bezplatné právní pomoci, vězeňská správa s ním musí seznámit všechny vězně.

23.4 Konzultace a jiná komunikace včetně korespondence týkající se právních záležitostí mezi vězni a jejich právními poradci, musí být považovány za důvěrné.

23.5 Soudní orgán může ve výjimečných případech povolit omezení takového důvěrného styku, aby se zabránilo vážnému zločinu nebo zásadnímu porušení bezpečnosti ve věznici.

23.6 Vězni musí mít přístup k dokumentům nebo jim musí být umožněno mít v držení dokumenty související s jejich soudním řízením.

Styk s vnějším světem

24.1 Vězňům musí být dovoleno komunikovat co možná nejčastěji, písemně, telefonicky nebo jinými formami komunikace s jejich rodinami, jinými osobami a zástupci externích organizací, a přijímat návštěvy těchto osob.

24.2 Na komunikaci a návštěvy se mohou vztahovat omezení a kontroly nezbytné s ohledem na potřeby probíhajícího trestního vyšetřování, udržování pořádku, bezpečnosti, zabránění trestných činů a ochrany obětí trestných činů, přitom však tato omezení, včetně konkrétních omezení nařízených soudním orgánem, musí umožňovat přijatelnou minimální úroveň styků.

24.3 V národní legislativě budou vyjmenovány národní a mezinárodní orgány a představitelé, na které se nesmí vztahovat omezení komunikace ze strany vězňů.

24.4 Návštěvy musí být organizovány tak, aby měli vězni možnost udržovat a rozvíjet rodinné vztahy co možná nejnормálnějším způsobem.

24.5 Vězeňská správa musí napomáhat vězňům při udržování dostatečných kontaktů s vnějším světem a k tomuto účelu jim poskytnout příslušnou sociální podporu.

24.6 Veškeré informace obdržené o úmrtí nebo vážné chorobě blízkého příbuzného musí být vězni neprodleně sděleny.

24.7 Pokud to okolnosti umožňují, měl by vězeň získat povolení opustit věznici, buď s eskortou nebo sám, z důvodu návštěvy nemocného příbuzného, účasti na pohřbu nebo z jiných humanitárních důvodů.

24.8 Vězni musí být dovoleno informovat svou rodinu okamžitě po nástupu do výkonu trestu nebo přemístění do jiného ústavu a o vážné chorobě nebo zranění, které případně utrpí.

24.9 Po přijetí vězně do věznice, úmrtí nebo vážném onemocnění nebo vážném zranění vězně nebo při převozu vězně do nemocnice, musí vězeňská správa, pokud ji vězeň nepožádal, aby tak neučinila, neprodleně informovat

manžela/manželku nebo partnera/partnerku vězně, anebo – pokud je vězeň svobodný – nejbližšího příbuzného a případně další osobu, jejíž jméno vězeň dříve uvedl.

24.10 Vězni musí mít možnost získávat pravidelné informace o veřejných záležitostech předplacením a četbou novin, časopisů nebo jiných publikací, poslechem rozhlasu nebo sledováním televizních přenosů s výjimkou jednotlivých případů, kdy soudní orgán vydal v tomto ohledu konkrétní zákaz na určité časové období.

24.11 Vězeňská správa musí zajistit účast vězňů ve volbách, referendu a účast na dalších aspektech veřejného života, pokud národní legislativa toto jejich právo neomezuje.

24.12 Vězňům musí být dovoleno komunikovat se sdělovacími prostředky s výjimkou případů, kdy existují závažné důvody pro zákaz s ohledem na udržení bezpečnosti, veřejný zájem nebo ochranu integrity obětí, ostatních vězňů nebo pracovníků věznice.

Vězeňský režim

25.1 Režim uplatňovaný u všech vězňů musí nabízet vyvážený program činností.

25.2 Tento režim musí umožňovat, aby všichni vězni trávili tolik hodin mimo své cely denně, kolik je zapotřebí pro dostatečné zajištění lidské a společenské interakce.

25.3 Tento režim musí také zajišťovat sociální potřeby vězňů.

25.4 Je nutno věnovat zvláštní pozornost potřebám vězňů, kteří byli vystaveni tělesnému, psychickému nebo sexuálnímu zneužití.

Práce

26.1 Práce vězňů musí být považována za pozitivní prvek vězeňského režimu a nikdy nesmí být používána jako trest.

26.2 Vězeňská správa musí usilovat o zajištění užitečné práce v dostatečném rozsahu.

26.3 Práce musí mít pokud možno takovou povahu, aby udržovala nebo zvyšovala schopnost vězňů si po propuštění vydělávat na obvyklé živobytí.

26.4 V souladu s pravidlem č. 13 nesmí při přidělování druhu práce docházet k diskriminaci podle pohlaví.

26.5 Vězňům, kterým by to prospělo, zejména pak mladým vězňům, je nutno poskytovat práci, jejíž součástí je odborný výcvik.

26.6 V rámci podmínek odpovídajících racionálnímu výběru práce, možnostem

vězeňské správy a požadavkům na pořádek a disciplínu ve vězeňských ústavech by vězni měli mít možnost si zvolit druh práce, kterou chtějí vykonávat.

26.7 Organizace a metody práce ve vězeňských ústavech se musí způsobem organizace a metodami co nejvíce podobat obdobné práci ve společnosti mimo vězení, aby se vězni připravili na podmínky normálního života v zaměstnání na svobodě.

26.8 Přestože snaha o finanční zisk z výrobní činnosti ve vězeňských ústavech může znamenat cenný přínos pro zvyšování kvality a relevance výcviku, zájmy vězňů nesmí být tomuto účelu podřízeny.

26.9 Práci pro vězně zajistí vězeňská správa buď ve svých vlastních prostorech nebo ve spolupráci se soukromými podnikateli uvnitř nebo vně vězeňského ústavu.

26.10 Ve všech takových případech musí být za práci vězňů vyplacena odpovídající mzda.

26.11 Vězni musí mít možnost vydat alespoň část svých výdělků za povolené předměty osobní spotřeby a část svých výdělků zasílat svým rodinám.

26.12 Vězni by měli být motivováni, aby část svých výdělků ukládali jako úspory, které jim budou vyplaceny v okamžiku jejich propuštění na svobodu, nebo které mohou být použity pro jiné povolené účely.

26.13 Vězni musí být dostatečně chráněni zavedenými předpisy týkajícími se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, které musí odpovídat podmínkám, v nichž pracují občané na svobodě.

26.14 Je třeba přijmout opatření zabezpečující odškodnění vězňů v případě pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, a to za stejných podmínek, jaké jsou stanoveny v národní legislativě pro občany pracující na svobodě.

26.15 Maximální počet denních a týdenních pracovních hodin vězňů se stanoví v souladu s místními předpisy nebo zvyklostmi při zaměstnávání pracovníků na svobodě.

26.16 Vězni musí mít v týdnu nejméně jeden den pracovního klidu a dostatečný čas pro vlastní vzdělávání a jiné činnosti.

26.17 Pokud je to možné, budou pracující vězni pojištěni v rámci státního systému sociálního zabezpečení.

Cvičení a rekreační činnosti

27.1 Pokud to počasí dovoluje, musí mít všichni vězni možnost vykonat nejméně jednu hodinovou procházku denně nebo cvičit na volném prostranství.

27.2 Pro případ špatného počasí je třeba zajistit náhradní možnost pro cvičení vězňů.

27.3 Řádně organizované činnosti pro rozvoj fyzické zdatnosti a zajištění dostatečných možností pro cvičení a rekreační činnosti musí tvořit nedílnou součást vězeňského režimu.

27.4 Vězeňská správa musí tyto činnosti umožnit zajištěním vhodných prostor, zařízení a nářadí.

27.5 Vězeňská správa musí zorganizovat speciální činnosti pro vězně, kteří je potřebují.

27.6 Musí být zajištěny možnosti pro rekreační činnosti, ke kterým patří sport, hry, kulturní vyžití, koníčky a jiné volnočasové aktivity, a pokud je to možné, bude vězňům dovoleno, aby je sami organizovali.

27.7 Vězňům musí být umožněn v průběhu cvičení a rekreačních činností vzájemný kontakt.

Vzdělávání

28.1 Každý vězeňský ústav musí usilovat o to, aby všichni vězni měli přístup ke vzdělávacím programům, které budou co možná nejkompaktnější a budou uspokojovat jejich individuální potřeby a brát v potaz jejich ambice.

28.2 Je nutno prioritně připravit programy pro vězně, kteří jsou negramotní nebo neumějí počítat a pro vězně, kteří nemají základní nebo odborné vzdělání.

28.3 Zvláštní pozornost je nutno věnovat vzdělávání mladých vězňů a vězňů se speciálními potřebami.

28.4 Výchovu a vzdělávání je třeba pokládat za součást vězeňského režimu, přičemž vzdělávání by mělo požívat tentýž status jako pracovní činnost, vězni však nesmí být finančně či jinak znevýhodněni za svou účast na vzdělávacích programech.

28.5 Každý vězeňský ústav musí dát vězňům k dispozici knihovnu, která bude dostatečně vybavena širokým spektrem rekreačních i vzdělávacích zdrojů, knih a jiných médií.

28.6 Všude, kde je to možné, je třeba zajišťovat činnost vězeňské knihovny ve spolupráci s veřejnými knihovnami.

28.7 Výchova vězňů by v rámci možností měla být:

a) integrována do veřejného výchovněvzdělávacího systému dané země, aby vězni po propuštění mohli bez potíží pokračovat ve svém vzdělávání a odborném výcviku,

b) zajišťována pod záštitou externích výchovněvzdělávacích institucí.

Svoboda myšlení, svědomí a víry

29.1 Právo vězňů na svobodu myšlení, svědomí a víry musí být respektováno.

29.2 V rámci možností musí být vězeňský režim zorganizován tak, aby vězni měli možnost praktikovat své náboženství a víru, zúčastňovat se bohoslužeb nebo náboženských setkání konaných schválenými zástupci takových církví nebo náboženských směrů, přijímat soukromé návštěvy takových zástupců církve nebo náboženského vyznání a mít možnost vlastnit knihy a literaturu týkající se jejich náboženství nebo vyznání.

29.3 Vězni nesmí být nuceni, aby praktikovali určité náboženství nebo vyznání, účastnili se bohoslužeb nebo náboženských setkání nebo jiných náboženských aktivit nebo aby přijímali návštěvy zástupců jiných církví nebo náboženského vyznání.

Informovanost

30.1 Při příjmu, a kdykoli je to nutné i později, musí být všichni vězni informováni písemně i ústně v jazyce, kterému rozumějí, o předpisech upravujících vězeňskou kázeň a o svých právech a povinnostech ve věznici.

30.2 Vězňům musí být dovoleno mít v držení písemnou verzi poskytnutých informací.

30.3 Vězni musí být informováni o veškerých soudních řízeních, jichž se účastní, a pokud jsou odsouzeni k výkonu trestu, i o době výkonu trestu a možnostech předčasného propuštění.

Majetek vězňů

31.1 Veškerý majetek, který si vězni dle vězeňského řádu nesmějí ponechat, se při přijetí do vězeňského ústavu uloží do bezpečné úschovy.

31.2 Vězeň, jehož majetek se uloží do bezpečné úschovy, musí podepsat seznam těchto věcí.

31.3 Musí být přijata opatření, aby byl tento majetek uchován v dobrém stavu.

31.4 Pokud se uzná za nezbytné některý předmět z vězňova majetku zničit, vyhotoví se o tom záznam a vězni se toto sdělí.

31.5 Při splnění požadavků na hygienu, pořádek a bezpečnost musí mít vězni možnost nakoupit či jinak získat zboží, včetně potravin a nápojů, pro svou osobní potřebu za ceny, které nebudou výrazně vyšší než jsou ceny na svobodě.

31.6 Pokud si vězeň přinese nějaké léky, rozhodne lékař, jak s nimi bude naloženo.

31.7 Pokud je vězňům dovoleno mít v držení svůj majetek, vězeňská správa přijme opatření, která pomohou zajistit jeho bezpečnou úschovu.

Přemísťování vězňů

32.1 Jsou-li vězni převáženi nebo odváženi z věznice nebo přemísťováni na jiná místa, jako jsou například soud nebo nemocnice, musí být co nejméně vystavováni zrakům veřejnosti. Je nutné učinit vhodná opatření, aby byla zajištěna jejich anonymita.

32.2 Je zakázána přeprava vězňů dopravními prostředky s nedostatečným větráním nebo osvětlením nebo způsobem, který by je vystavoval zbytečné tělesné újmě nebo ponížení.

32.3 Přeprava vězňů musí být zajišťována na náklady veřejné správy a v souladu s jejími platnými předpisy.

Propouštění vězňů

33.1 Každý vězeň musí být neprodleně propuštěn, jakmile vyprší datum uvedené na nařízení o výkonu trestu nebo jakmile soud či jiný orgán nařídí jeho propuštění.

33.2 Musí být zaznamenány datum a čas propuštění.

33.3 Každý vězeň musí mít možnost využít opatření, jejichž cílem je napomoci mu při návratu do svobodné společnosti po propuštění.

33.4 Při propuštění musí být vězni vráceny všechny jeho předměty a peníze, které byly vzaty do bezpečné úschovy, kromě povolených srážek finančních prostředků nebo povoleného zasílání takového majetku mimo vězeňský ústav, nebo s výjimkou těch předmětů, které musely být zničeny z hygienických důvodů.

33.5 Vězeň musí při navracení věcí podepsat příjmemku.

33.6 Pokud je propuštění projednáno předem, musí být vězni v souladu s pravidlem č. 42 nabídnuto lékařské vyšetření, a to v co možná nejbližším termínu před propuštěním.

33.7 Musí být přijata taková opatření, aby byli vězni při propuštění podle potřeb vybaveni nezbytnými doklady a průkazy totožnosti, a aby jim byla poskytnuta pomoc při hledání vhodného ubytování a zaměstnání.

33.8 Při propuštění by měli být vězni rovněž vybaveni prostředky na živobytí pro první období, vhodným a dostatečným oblečením s ohledem na podnebí a na roční dobu a dostatečnými finančními prostředky umožňujícími dopravu do cíle jejich cesty.

Ženy

34.1 Kromě konkrétních ustanovení, která se v těchto pravidlech vztahují na vězenkyně, musí vězeňská správa věnovat zvláštní pozornost potřebám žen, jako

jsou například jejich fyzické, profesní, sociální a psychické potřeby při rozhodování, jež ovlivňuje některý aspekt jejich umístění ve věznici.

34.2 Zejména je nutno vyvinout zvláštní úsilí, aby byl zajištěn přístup ke speciálním službám pro vězeňkyně, které mají potřeby uvedené v pravidle č. 25.4.

34.3 Vězeňkyním musí být umožněno porodit dítě mimo vězeňský ústav, pokud se však dítě narodí ve věznici, musí vězeňská správa zajistit veškerou nezbytnou podporu i vybavení.

Umístění dětí

35.1 Pokud jsou ve výjimečných případech umístěny ve věznici pro dospělé děti mladší 18 let, musí vězeňská správa zajistit, aby – kromě služeb přístupných všem vězňům – měli mladiství vězni přístup k sociálním, psychologickým a vzdělávacím službám, duchovenské péči a rekreačním programům nebo podobným programům, jež mají k dispozici mladiství na svobodě.

35.2 Každý mladistvý vězeň, na kterého se vztahuje povinná školní docházka, musí mít přístup k takovému vzdělání.

35.3 Mladistvým vězňům propuštěným z vězení musí být poskytnuta i další pomoc.

35.4 Pokud jsou mladiství umístěni ve věznici, musí být zařazeni do té části vězeňského ústavu, která je oddělena od částí věznice využívaných dospělými vězni s výjimkou případů, kdy se má za to, že by to nebylo v zájmu mladistvého vězně.

Děti

36.1 Děti smí pobývat ve věznici s rodičem, pouze pokud je to v nejlepším zájmu daného dítěte. Nesmí s nimi být zacházeno jako s vězni.

36.2 Pokud je dětem povoleno pobývat ve věznici s rodičem, musí být přijato speciální opatření na zajištění dětského zařízení personálně zajištěného kvalifikovanými pracovníky, kam bude dítě umístěno v době, kdy se rodič zabývá aktivitami, jichž se dítě nemůže zúčastnit.

36.3 Musí být vyčleněno speciální ubytování pro zajištění potřeb těchto dětí.

Cizí státní příslušníci

37.1 Vězni, kteří jsou cizími státními příslušníky, musí být neprodleně informováni o svém právu obracet se na diplomatické nebo konzulární představitele státu, jehož jsou příslušníky; je nutno jim poskytnout přiměřené možnosti pro komunikaci s těmito úřady.

37.2 Vězni, kteří jsou státními příslušníky států bez diplomatického nebo konzulárního zastoupení v zemi, jakož i uprchlíci nebo vězni bez státní příslušnosti, musí mít podobným způsobem možnost komunikovat s diplomatickým zástupcem státu, který je pověřen ochranou jejich zájmů, nebo s národními nebo mezinárodními organizacemi, jejichž úkolem je chránit zájmy těchto osob.

37.3 Vězeňská správa musí v plném rozsahu spolupracovat s představiteli diplomatických a konzulárních úřadů v zájmu těch uvězněných cizích státních příslušníků, kteří mohou potřebovat zvláštní pomoc.

37.4 Vězňům pocházejícím z cizích zemí je nutno poskytnout konkrétní informace o právní pomoci.

37.5 Vězně pocházející z cizích zemí je nutno informovat o možnosti, že mohou požádat o to, aby byl výkon jejich trestu převeden do jiné země.

Etnické nebo jazykové menšiny

38.1 Je nutno učinit speciální opatření pro zajištění potřeb vězňů, kteří patří k etnickým nebo jazykovým menšinám.

38.2 Pokud je to možné, je třeba, aby odlišné skupiny mohly i ve vězení praktikovat své kulturní zvyklosti.

38.3 Jazykové potřeby je nutno zajišťovat pomocí kvalifikovaných tlumočnicků a poskytováním psaných materiálů v těch jazycích, kterými se hovoří v konkrétní věznicí.

Třetí část

Zdraví

Zdravotní péče

39. Vězeňská správa musí zajistit ochranu zdraví všech vězňů ve své péči.

Organizace zdravotní péče ve vězení

40.1 Zdravotní péče ve věznicích bude zajišťována v těsné spolupráci s veřejným zdravotnictvím v určité oblasti nebo v celonárodním měřítku.

40.2 Zdravotní koncepce ve věznicích bude začleněna do celonárodní zdravotní koncepce a bude s ní slučitelná.

40.3 Vězni musí mít přístup ke zdravotnickým službám dostupným v zemi bez diskriminace z důvodu jejich právního postavení.

40.4 Zdravotní služby ve věznicích musí usilovat o zjišťování a léčbu tělesných nebo duševních chorob nebo postižení, kterými mohou vězni trpět.

40.5 Veškeré nezbytné lékařské, chirurgické a psychiatrické služby včetně služeb dostupných na svobodě musí být pro tyto účely zajišťovány i pro vězně.

Lékařský a zdravotnický personál

41.1 Každé vězení musí mít k dispozici služby alespoň jednoho kvalifikovaného odborného lékaře.

41.2 Je nutno přijmout opatření, aby byla kdykoli v nutných případech neprodleně zajištěna pomoc kvalifikovaného lékaře.

41.3 Pokud ve věznici nepracuje lékař na plný úvazek, musí být zajištěny pravidelné návštěvy externího lékaře.

41.4 V každé věznici musí být vhodně vyškolení pracovníci v oblasti zdravotní péče.

41.5 Každý vězeň musí mít k dispozici služby kvalifikovaného stomatologa a očního lékaře.

Povinnosti lékařského personálu

42.1 Lékař nebo diplomovaná sestra, která je podřízenou tohoto lékaře, se musí dostavit ke každému vězni co nejdříve po jeho příjmu a musí jej vyšetřit s výjimkou případů, kdy to evidentně není nezbytně nutné.

42.2 Lékař nebo diplomovaná sestra, která je podřízenou tohoto lékaře, musí na žádost vyšetřit vězně při jeho propouštění a musí vždy vězně vyšetřit v případě potřeby.

42.3 Při lékařském vyšetření vězně musí lékař nebo diplomovaná sestra, která je podřízenou tohoto lékaře, zejména dbát na následující:

- a) dodržování běžných pravidel důvěrnosti lékařských informací,
- b) diagnostikování tělesných nebo duševních chorob a podniknutí veškerých nezbytných kroků pro jejich léčbu a pokračování stávající léčby,
- c) sepsání zápisu a nahlášení příslušným orgánům jakýchkoli příznaků toho, že na vězni mohlo být spácháno násilí,
- d) rozpoznání abstinenčních příznaků, jež jsou důsledkem užívání drog, léků nebo alkoholu,
- e) rozpoznání psychického nebo jiného stresu způsobeného zbavením svobody,
- f) izolování vězňů s podezřením na infekční a nakažlivé nemoci po období trvání infekce a poskytnutí vhodné léčby,

- g) zajištění, aby vězni s virem HIV nebyli izolováni pouze z tohoto důvodu,
- h) zjištění tělesných nebo psychických potíží, které by po propuštění mohly být překážkou pro opětné začlenění do společnosti,
- i) stanovení, zda jsou vězni způsobilí pracovat a vykonávat tělesná cvičení,
- j) dbát na dohody se společenskými organizacemi ohledně pokračování nezbytné lékařské a psychiatrické léčby po propuštění, pokud vězni k takovým dohodám dají souhlas.

43.1 Lékař musí pečovat o tělesné a duševní zdraví vězňů a musí přijmout – v podmínkách a s četností odpovídající zdravotnickým normám života ve svobodné společnosti – všechny nemocné vězně, všechny ty, kteří se hlásí jako nemocní nebo zranění a každého vězně, na kterého je zaměřena zvláštní pozornost.

43.2 Lékař nebo diplomovaná sestra, která je podřízenou tohoto lékaře, musí věnovat speciální pozornost zdravotnímu stavu vězňů umístěných v samovazbě, musí tyto vězně denně navštěvovat a poskytnout jim okamžitou lékařskou pomoc i léčbu na žádost těchto vězňů nebo vězeňského personálu.

43.3 Lékař je povinen podat zprávu řediteli věznice v každém případě, kdy usoudí, že tělesné nebo duševní zdraví vězně by bylo vážně ohroženo pokračováním pobytu ve vězení nebo jinými okolnostmi věznění včetně režimu samovazby.

44. Lékař nebo jiný kompetentní orgán musí provádět pravidelné kontroly a získávat informace i jinými vhodnými prostředky a poskytovat řediteli rady, pokud jde o:

- a) množství, kvalitu, přípravu a podávání stravy a vody,
- b) hygienu a čistotu vězeňského ústavu a vězňů,
- c) sanitární zařízení, topení, osvětlení a větrání vězeňského ústavu,
- d) vhodnost a čistotu oděvů a lůžkovin vězňů.

45.1 Ředitel věznice posoudí zprávy a rady předložené lékařem nebo jiným kompetentním orgánem podle pravidel č. 43 a 44; souhlasí-li s doporučeními lékaře, podnikne okamžité kroky k jejich realizaci.

45.2 Pokud doporučení lékaře nespádají do kompetence ředitele věznice nebo pokud s nimi ředitel nesouhlasí, předá ředitel doporučení lékaře neprodleně spolu s osobní zprávou nadřízenému orgánu.

Poskytování zdravotní péče

46.1 Nemocní vězni s potřebou odborné léčby budou převezeni do specializo-

vaného zařízení nebo do civilní nemocnice, pokud taková léčba není dostupná ve vězeňském zařízení.

46.2 Pokud má vězeňská služba své vlastní nemocniční zařízení, musí být dostatečně personálně zabezpečeno a vybaveno, aby vězni, kteří budou v tomto zařízení umístěni, získali odpovídající péči a léčbu.

Psychické zdraví

47.1 Pro pozorování a léčbu vězňů trpících psychickými poruchami nebo nenormálními stavy, kteří se však nekvalifikují podle ustanovení pravidla č. 12, musí být k dispozici specializované věznice nebo oddělení s lékařským dozorem.

47.2 Vězeňská lékařská služba musí zajišťovat psychiatrickou léčbu všech vězňů, kteří tuto léčbu potřebují, a musí věnovat zvláštní pozornost předcházení sebevražd.

Jiné záležitosti

48.1 Vězni nesmí být vystaveni žádným experimentům bez jejich vlastního souhlasu.

48.2 Jsou zakázány experimenty na vězních, jejichž výsledkem by mohlo být tělesné zranění, psychický stres nebo jiná újma na zdraví.

Čtvrtá část

Pořádek

Obecný přístup k udržování pořádku

49. Pořádek ve věznici musí být udržován se zřetelem k požadavkům na bezpečnost a kázeň, přičemž musejí být zajištěny takové životní podmínky pro vězně, které respektují lidskou důstojnost a které jim nabídnou kompletní program činností podle pravidla č. 25.

50. Při zabezpečení požadavků na pořádek a bezpečnost musí mít vězni možnost projednávat záležitosti týkající se obecných podmínek výkonu trestu a musí být motivováni k tomu, aby o těchto záležitostech hovořili s vězeňskou správou.

Bezpečnost

51.1 Bezpečnostní opatření vztahující se na jednotlivé vězně musí být v minimálním nezbytném rozsahu, aby byla zajištěna i jejich bezpečná vazba.

51.2 Bezpečnost zajišťovaná fyzickými překážkami a jinými technickými prostředky musí být doplněna dynamickou bezpečností zajišťovanou bdělými pracovníky se znalostí vězňů, nad kterými vykonávají dozor.

51.3 Co možná nejrychleji po příjmu musí být u vězně stanoveno:

- a) riziko, které by v případě útěku představoval pro společnost,
- b) riziko, že se pokusí o útěk samostatně nebo s vnější pomocí.

51.4 Každý vězeň musí být vězněn v takových bezpečnostních podmínkách, které odpovídají výše uvedenému stupni rizika.

51.5 Úroveň nezbytného zabezpečení bude pravidelně prověřována po celou dobu vězňova výkonu trestu.

Osobní bezpečnost

52.1 Co možná nejrychleji po příjmu musí být u vězně stanoveno, zda představuje osobní bezpečnostní riziko pro ostatní vězně, vězeňský personál nebo jiné osoby pracující ve věznici nebo pro návštěvníky věznice, nebo zda u vězně existuje pravděpodobnost sebepoškození.

52.2 Musí být zavedeny postupy pro zajištění osobní bezpečnosti vězňů, vězeňských pracovníků i všech návštěvníků a sníženo na minimum riziko násilí a jiných událostí, jež by mohly ohrozit jejich osobní bezpečnost.

52.3 Musí být podniknuto veškeré možné úsilí, aby měli všichni vězni možnost se plně účastnit každodenních činností se zajištěnou osobní bezpečností.

52.4 Vězni musí mít možnost kdykoli kontaktovat vězeňské pracovníky, a to i v noci.

52.5 Vězeňské ústavy musí dodržovat národní legislativu týkající se zdraví a bezpečnosti.

Zvláštní opatření pro maximální bezpečnost

53.1 Zvláštní opatření pro maximální bezpečnost budou uplatňována pouze za výjimečných okolností.

53.2 V případě, že taková opatření budou uplatňována vůči vězňům, musí být dodržovány jasně stanovené postupy.

53.3 Charakter takových opatření, jejich trvání i důvody pro jejich uplatnění musí být stanoveny v národní legislativě.

53.4 Uplatnění takových opatření musí být v každém jednotlivém případě schváleno kompetentním orgánem, a to pro konkrétní časové období.

53.5 Každé rozhodnutí o prodloužení schváleného časového období podléhá novému souhlasu ze strany kompetentního orgánu.

53.6 Výše uvedená opatření mohou být uplatňována vůči jednotlivcům, nikoli vůči skupinám vězňů.

53.7 Každý vězeň, vůči němuž budou uplatňována taková opatření, musí mít právo podat stížnost podle podmínek stanovených v pravidle č. 70.

Osobní prohlídky a kontroly

54.1 Musí být zavedeny podrobné postupy, kterými se budou řídit pracovníci věznice při provádění prohlídek:

- a) veškerých míst, kde jsou vězni ubytováni, kde pracují a shromažďují se,
- b) vězňů,
- c) návštěvníků a jejich osobních věcí,
- d) pracovníků věznice.

54.2 Situace, ve kterých je nutno provádět takové prohlídky, i charakter těchto prohlídek bude stanoven v národní legislativě.

54.3 Vězeňský personál bude vyškolen pro provádění prohlídek takových způsobem, aby zjistil a zabránil veškerým pokusům o útěk a ukrytí propašovaných věcí, aby však zároveň respektoval důstojnost prohlížených osob a aby nedošlo k poškození jejich osobních věcí.

54.4 Prohlížené osoby nesmějí být v průběhu prohlídek ponižovány.

54.5 Prohlídky osob mohou vykonávat pouze pracovníci stejného pohlaví.

54.6 Vězeňský personál nesmí provádět žádné interní fyzické prohlídky vězňů.

54.7 Vyšetření intimních částí těla spojené s osobní prohlídkou smí provádět pouze lékař.

54.8 Vězni musí být přítomni u prohlídky jejich osobního majetku s výjimkou případů, kdy to neumožňuje vyšetřovací metoda nebo kdy by to pro pracovníka věznice představovalo potencionální riziko.

54.9 Musí být dodržena rovnováha mezi povinností chránit bezpečnost návštěvníků a povinností chránit jejich soukromí.

54.10 Postupy pro kontroly osob navštěvujících věznici z titulu své profese, jako jsou například právní zástupci, sociální pracovníci, lékaři apod., musí být předmětem konzultací s jejich profesními sdruženími, aby byla zajištěna rovnováha mezi potřebami bezpečnosti a právem na zajištění profesní mlčenlivosti.

Trestné činy

55. Údajný trestný čin spáchaný ve vězení musí být vyšetřován stejně, jako by byl vyšetřován na svobodě a v souladu s národní legislativou.

Disciplína a trest

56.1 K disciplinárním opatřením je nutno se uchýlit až po vyčerpání jiných prostředků.

56.2 Kdykoli je to možné, musí vězeňská správa pro řešení sporů s vězni a mezi vězni využívat institutu narovnání a mediace.

57.1 Za kázeňský přestupek je možno považovat pouze chování, které pravděpodobně představuje ohrožení pořádku a bezpečnosti.

57.2 V národní legislativě bude stanoveno následující:

- a) činy nebo opomenutí na straně vězňů, které představují kázeňské přestupky,
- b) postupy, jež musí být dodržovány při projednávání kázeňských přestupků,
- c) typy a trvání trestů, jež mohou být uloženy,
- d) kompetentní orgány pro ukládání takových trestů,
- e) přístup k institutu odvolacího řízení.

58. Každé údajné porušení kázeňských pravidel vězně musí být neprodleně nahlášeno kompetentnímu orgánu, který jej vyšetří bez zbytečného odkladu.

59. Vězni obvinění z kázeňského přestupku musí:

- a) být neodkladně informováni, podrobně a v jazyce, kterému rozumí, o povaze obvinění vznesených proti nim,
- b) mít dostatek času i možnost pro vypracování své obhajoby,
- c) mít možnost se obhajovat osobně nebo prostřednictvím právní pomoci, pokud je to v zájmu spravedlnosti,
- d) mít možnost vyžadovat přítomnost svědků, vyslechnout je, nebo požadovat, aby byli vyslechnuti jejich jménem,
- e) musí jim být zajištěna bezplatná pomoc tlumočnicka, pokud nerozumí nebo nehovoří jazykem používaným při projednávání přestupku.

60.1 Veškeré tresty ukládané po usvědčení z kázeňského přestupku musí být v souladu s národní legislativou.

- 60.2 Tvrdość trestu bude úměrná kázeňskému přestupku.
- 60.3 Jsou zakázány kolektivní a tělesné tresty, potrestání umístěním v neosvětlené cele a všechny další formy nehumánních nebo ponižujících trestů.
- 60.4 Součástí trestu nesmí být naprostý zákaz styků s rodinou.
- 60.5 Trest samovazby může být uložen pouze ve výjimečných případech a na určitou dobu, která musí být co možná nejkratší.
- 60.6 V rámci trestu se nikdy nesmí používat omezovací prostředky.
61. Vězeň, který je usvědčen z kázeňského přestupku, musí mít možnost se odvolat ke kompetentnímu a nezávislému nadřízenému orgánu.

62. Žádný vězeň nesmí vykonávat funkci s disciplinární pravomocí.

Dvojitá potrestání

63. Vězeň nesmí být nikdy potrestán dvakrát za tentýž čin nebo chování.

Použití síly

64.1 Vězeňský personál nesmí vůči vězňům používat sílu s výjimkou sebeobranou nebo v případě pokusů o útěk nebo při projevech aktivního či pasivního fyzického odporu vůči zákonnému pořádku a vždy pouze po vyčerpání všech jiných prostředků.

64.2 Síla může být použita pouze v minimálně nezbytné míře a po co možná nejkratší dobu.

65. Musí být zavedeny podrobné postupy pro použití síly včetně stanovení následujícího:

- a) různé typy síly, která může být použita,
- b) okolnosti, za kterých může být použit určitý typ síly,
- c) pracovníci, kteří jsou oprávněni používat různé typy síly,
- d) stupeň kompetence požadovaný před použitím síly,
- e) zprávy, které je nutno vypracovat po použití síly.

66. Pracovníci, kteří přicházejí do přímého styku s vězni, musí být vyškoleni v metodách, které umožňují minimální užití síly při zvládnání agresivních vězňů.

67.1 Pracovníci jiných orgánů na ochranu práva se smí účastnit zvládnání vězňů ve věznicích pouze za mimořádných okolností.

67.2 Mezi vězeňskou správou a každým jiným orgánem na ochranu práva musí být uzavřena formální smlouva, pokud takový vztah není upraven v národní legislativě.

67.3 V takové smlouvě bude stanoveno následující:

- a) okolnosti, za kterých mohou pracovníci jiných orgánů na ochranu práva vstoupit do věznice za účelem zvládnutí konfliktní situace,
- b) rozsah kompetencí, které budou mít jiné orgány na ochranu práva během své přítomnosti ve věznici a jejich vztah k řediteli věznice,
- c) různé typy síly, které mohou používat pracovníci těchto orgánů,
- d) okolnosti, za kterých může být použit určitý typ síly,
- e) úroveň kompetencí požadovaných před použitím síly,
- f) zprávy, které musí být vypracovány po použití síly.

Omezovací prostředky

68.1 Použití řetězů a okovů je zakázáno.

68.2 Pouta na ruce, svěrací kazajky a jiné obdobné tělesně omezující prostředky se nesmí používat s výjimkou následujících okolností:

- a) v nevyhnutelném případě jako preventivní opatření proti útěku během převozu za podmínky, že jsou odstraněny, když je vězeň předveden před soud nebo správní orgán, ledaže by tento orgán rozhodl jinak,
- b) na příkaz ředitele, selžou-li ostatní opatření pro zvládnutí vězně, aby si nemohl sám ublížit nebo nemohl ublížit jiným osobám nebo způsobit vážné škody na majetku; v těchto případech musí ředitel okamžitě informovat lékaře a podat o tom zprávu nadřízenému vězeňskému orgánu.

68.3 Omezovací prostředky nelze použít déle, než je nezbytně nutné.

68.4 Způsob používání omezovacích prostředků musí být stanoven v národní legislativě.

Zbraně

69.1 S výjimkou operativních nouzových stavů nesmí být vězeňský personál ozbrojen v rámci areálu věznice.

69.2 Nošení jiných nezakrytých zbraní včetně obušků osobami, které jsou ve styku s vězni, je v rámci areálu věznice zakázáno s výjimkou případů, kdy jsou při zvládnutí konkrétní události nezbytné pro zajištění bezpečnosti.

69.3 Pracovníci věznice nesmí být ozbrojeni zbraněmi, pokud nebyli vyškoleni pro jejich použití.

Žádosti a stížnosti

70.1 Vězni, individuálně nebo jako skupina, musí mít dostatek příležitostí pro předkládání žádostí nebo stížností řediteli věznice nebo jinému kompetentnímu orgánu.

70.2 Pokud se jeví jako vhodná mediace, měla by se použít jako první řešení.

70.3 Pokud je žádost zamítnuta nebo stížnost nepřijata, budou důvody vězni sděleny a vězeň musí mít právo se odvolat k nezávislému orgánu.

70.4 Vězni nebudou potrestáni z důvodu předložení žádosti nebo podání stížnosti.

70.5 Kompetentní orgán se musí zabývat písemnými stížnostmi příbuzných vězně, pokud má důvod se domnívat, že došlo k porušení jeho práv.

70.6 Právní zástupce ani organizace zabývající se životními podmínkami vězňů nemůže podat stížnost jménem vězně, pokud s tím tento vězeň nesouhlasí.

70.7 Vězni mají nárok na právní poradenství týkající se stížností a odvolacích postupů a na právní pomoc, pokud je to v zájmu spravedlnosti.

Pátá část

Vedení věznice a personál

Práce ve věznici jako veřejná služba

71. Věznice musí být řízeny orgány státní správy nezávisle na vojenských a policejních orgánech a orgánech činných v trestním řízení.

72.1 Věznice musí být řízeny se zřetelem k etickému kodexu uznávajícímu závazek zacházet se všemi vězni humánně a s respektem pro důstojnost, která je vlastní každému člověku.

72.2 Pracovníci věznice musí dávat jasně najevo svou znalost účelu vězeňství. Vedení věznice musí vést pracovníky v jejich úsilí o co možná nejlepší dosažení tohoto účelu.

72.3 Povinnosti personálu obsahují více než pouhý výkon dozorčí činnosti a musí přihlížet k potřebě umožnit opětné začlenění vězňů do společnosti po vykonání trestu odnětí svobody prostřednictvím programů pozitivní péče a pomoci.

72.4 Vězeňský personál musí pracovat na vysoké profesionální i osobní úrovni.

73. Jednou z největších priorit vězeňské správy musí být dodržování pravidel týkajících se vězeňského personálu.

74. Zvláštní pozornost je nutno věnovat řízení vztahů mezi dozorci a vězni v jejich péči.

75. Personál se musí vždy chovat a vykonávat své povinnosti tak, aby ovlivnil vězně svým dobrým příkladem a aby si získal jejich respekt.

Výběr vězeňského personálu

76. Vězeňský personál bude pečlivě vybírán a řádně zaškolen na průběžné bázi hned po přijetí, bude odměňován jako odborný personál a bude mít postavení, které si získá respekt v civilní společnosti.

77. Při výběru nových pracovníků musí klást vězeňská správa velký důraz na požadavek jejich bezúhonnosti, lidskosti, profesionální způsobilosti i vhodnosti jejich osobnosti pro složitou práci, kterou budou muset vykonávat.

78. Pracovníci mají být zpravidla zaměstnáváni na plný úvazek jako profesionální vězeňský personál s právním statutem státních úředníků a mají tak mít zabezpečeny veškeré jistoty, pracovní a sociální, jejichž požívání pak závisí pouze na jejich korektním chování, efektivitě práce, na jejich tělesných a mentálních schopnostech a na přiměřeném stupni vzdělání.

79.1 Odměna za práci má být dostatečná, aby přitahovala do této služby a zabezpečovala udržení schopných a vhodných pracovníků.

79.2 Je třeba stanovit různé výhody a upravit podmínky služby s ohledem na náročný charakter jejich práce, jakožto orgánu na ochranu práva.

80. Kdykoli bude nutné přijmout pracovníky na částečný úvazek, musí se na ně vztahovat výše uvedená kritéria v odpovídajícím rozsahu.

Výcvik vězeňských pracovníků

81.1 Před nastoupením do služby musí personál projít výcvikem týkajícím se jejich obecných a konkrétních povinností a musí absolvovat teoretické i praktické zkoušky.

81.2 Vedení věznice zajistí, že si v průběhu své pracovní kariéry budou všichni zaměstnanci udržovat a zdokonalovat své znalosti a profesionální způsobilost účastí v kurzech při zaměstnání a že jejich profesní rozvoj bude zajišťován ve vhodných časových intervalech.

81.3 Personál, který pracuje se specifickými skupinami vězňů, jako jsou například cizí státní příslušníci, ženy, mladiství nebo duševně nemocní vězni apod., musí absolvovat speciální školení zaměřené na jejich specializovanou práci.

81.4 Školení všech pracovníků musí obsahovat i vzdělávání v oblasti mezinárodních a regionálních dokumentů a norem týkajících se lidských práv, zejména Evropské úmluvy o lidských právech a Evropské úmluvy o zamezení mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestání, včetně používání Evropských vězeňských pravidel.

Řízení věznic

82. Personál musí být vybírán a jmenován do služby na základě rovnosti, bez diskriminace z důvodů, jako jsou například pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické či jiné přesvědčení, národnostní či sociální původ, spojení s národnostní menšinou, narození, majetkové či jiné postavení.

83. Vězeňská správa musí zavést systém organizace a řízení, který:

- a) zajistí řízení věznic na permanentně vysoké úrovni, jež bude odpovídat mezinárodním a regionálním dokumentům o lidských právech,
- b) umožní dobrou komunikaci mezi věznicemi a mezi různými kategoriemi personálu v jednotlivých věznicích a vhodnou koordinaci všech oddělení uvnitř i vně věznic, která zajišťují služby pro vězně, zejména s přihlédnutím k péči o vězně a jejich opětovnému začlenění do společnosti.

84.1 Každá věznice musí mít ředitele, který bude mít odpovídající kvalifikaci pro tuto funkci vyplývající z jeho charakteru, administrativních schopností, odpovídajícího profesního výcviku a zkušeností.

84.2 Ředitelé věznic budou pracovat na plný úvazek a veškerý svůj čas budou věnovat svým oficiálním povinnostem.

84.3 Vězeňská správa zajistí, aby byla každá věznice permanentně řízena ředitelem, jeho náměstkem nebo jiným pověřeným představitelem.

84.4 Pokud ředitel odpovídá za více věznic, v každém z těchto vězení musí vždy pracovat jeho pověřený zástupce.

85. Muži a ženy musí mít ve vězeňském personálu rovnoměrné zastoupení.

86. Vedení věznic musí vytvořit takové podmínky, aby probíhaly konzultace

s pracovníky věznice týkající se obecných záležitostí a zejména záležitostí týkajících se jejich pracovních podmínek.

87.1 Je nutno přijmout opatření, jejichž cílem bude motivovat co možná nejlepší komunikaci mezi vedením věznice, ostatními pracovníky, externími organizacemi a vězni.

87.2 Ředitel, vedení věznice a většina ostatních pracovníků vězeňského ústavu musí hovořit jazykem většiny umístěných vězňů nebo jazykem, kterému většina vězňů rozumí.

88. Pokud existují soukromě spravované věznice, musí se na ně vztahovat veškerá Evropská vězeňská pravidla.

Odborný personál

89.1 V rámci možností je třeba zařadit mezi vězeňské pracovníky dostatečný počet odborníků, jakými jsou psychiatři, psychologové, sociální pracovníci, učitelé, mistři odborného výcviku, učitelé tělesné výchovy a sportovní instruktoři.

89.2 V rámci možností je třeba motivovat vhodné pracovníky na částečný úvazek a dobrovolníky, aby přispívali k činnostem vykonávaným s vězni.

Informovanost veřejnosti

90.1 Vězeňská správa musí průběžně informovat veřejnost o účelu vězeňství a o práci vykonávané vězeňským personálem, aby u veřejnosti přispěla k lepšímu pochopení role, kterou mají věznice ve společnosti.

90.2 Vězeňská správa by měla motivovat občany, aby v případech potřeby přispívali svou dobrovolnou prací k činnostem ve věznicích.

Výzkum a hodnocení

91. Vězeňská správa musí podporovat programy na provádění výzkumné a hodnotící činnosti týkající se účelu vězeňství, jeho role v demokratické společnosti a míry, v jaké naplňuje tento svůj účel.

Šestá část

Inspekce a kontroly

Státní inspekce

92. Ve věznicích musí být pravidelně prováděny inspekce ze strany státních orgánů za účelem zjištění, zda jsou řízeny v souladu s požadavky zakotvenými v národní a mezinárodní legislativě a také s ustanoveními těchto pravidel.

Nezávislé kontroly

93.1 Podmínky uvěznění a zacházení s vězni musí být kontrolovány nezávislým orgánem nebo orgány, jejichž zjištění musí být zveřejňována.

93.2 Tento nezávislý kontrolní orgán nebo orgány musí být motivovány, aby spolupracovaly s mezinárodními organizacemi, které jsou ze zákona oprávněny k návštěvám věznic.

Sedmá část

Neodsouzení vězni

Postavení neodsouzených vězňů

94.1 Pro účely těchto pravidel se pod pojmem neodsouzený vězeň rozumí vězeň, jehož výkon vazby byl nařízen soudním orgánem před soudním procesem, usvědčením nebo uložením trestu.

94.2 Některé státy se mohou rozhodnout, že za neodsouzené vězně budou považovat ty vězně, kteří byli usvědčeni a kterým byl uložen výkon trestu, avšak o jejichž odvolání dosud nebylo pravomocně rozhodnuto.

Přístup k neodsouzeným vězňům

95.1 Režim uplatňovaný u neodsouzených vězňů nesmí být ovlivněn možností, že mohou být v budoucnu usvědčeni z trestného činu.

95.2 Účelem pravidel v této části je poskytnout další ochranu neodsouzeným vězňům.

95.3 Při jednání s neodsouzenými vězni se musí vězeňská správa řídit pravidly, která se vztahují na všechny vězně a musí umožnit neodsouzeným vězňům, aby se účastnili různých činností stanovených v těchto pravidlech.

Ubytování

96. Pokud je to možné, musí mít neodsouzení vězni možnost ubytování v samostatných celách s výjimkou případů, kdy by jim společné ubytování s jinými neodsouzenými vězni mohlo být ku prospěchu nebo v případech, kdy soud konkrétně nařídil, jakým způsobem by měl být ubytován konkrétní neodsouzený vězeň.

Oděv

97.1 Neodsouzeným vězňům musí být dovoleno nosit jejich vlastní oděv, pokud je vhodný pro vězeňské podmínky.

97.2 Neodsouzení vězni, kteří nemají vlastní vhodný oděv, musí být vybaveni ošacením, které nesmí být stejné jako stejnokroje, které nosí odsouzení vězni.

Právní poradenství

98.1 Neodsouzení vězni musí být výslovně poučeni o svém právu na právní poradenství.

98.2 Pro neodsouzené vězně musí být zajištěno veškeré potřebné vybavení, aby mohli vypracovat svou obhajobu a sejit se se svým právním zástupcem.

Styk s vnějším světem

99. S výjimkou případů, kdy v konkrétní věci uložil soudní orgán konkrétní zákaz na určité období, neodsouzení vězni:

- a) musí mít možnost přijímat návštěvy a komunikovat s rodinnými příslušníky a jinými osobami stejným způsobem jako odsouzení vězni,
- b) mohou přijímat další návštěvy a mít další přístup k jiným formám komunikace,
- c) musí mít přístup ke knihám, novinám a jiným zpravodajským médiím.

Práce

100.1 Neodsouzeným vězňům musí být nabídnuta příležitost pracovat, práce se však od nich nesmí vyžadovat.

100.2 Pokud se neodsouzený vězeň rozhodne pracovat, musí se na něj vztahovat veškerá ustanovení pravidla č. 26, včetně ustanovení o odměně za práci.

Přístup k režimu pro odsouzené vězně

101. Pokud neodsouzený vězeň požádá, aby mu bylo umožněno zařazení do režimu pro odsouzené vězně, vězeňská správa musí této žádosti pokud možno vyhovět.

Osmá část

Cíle režimu pro odsouzené vězně

102.1 Kromě pravidel, která se vztahují na všechny vězně, musí být režim pro odsouzené vězně vytvořen tak, aby jim umožnil vést odpovědný život bez zločinnosti.

102.2 Uvznění je v důsledku odnětí svobody trestem samo o sobě a režim pro odsouzené vězně tudíž nesmí ještě zhoršovat utrpení, které je dáno samotnou podstatou uvznění.

Realizace režimu pro odsouzené vězně

103.1 Režim pro odsouzené vězně musí být zahájen co nejdříve po přijetí osoby do věznice se statutem odsouzeného vězně, pokud již nebyl zahájen dříve.

103.2 Co možná nejdříve po příjmu musí být u odsouzených vězňů vypracovány zprávy týkající se jejich osobní situace, plánů výkonu trestu navrhovaných pro každého z nich i strategie přípravy na jejich propuštění.

103.3 Odsouzení vězni budou motivováni k tomu, aby se podíleli na vypracování svých individuálních plánů pro výkon trestu.

103.4 Pokud je to možné, musí tyto plány zahrnovat následující:

- a) práci,
- b) vzdělávání,
- c) další činnosti,
- d) přípravu na propuštění.

103.5 Součástí režimu pro odsouzené vězně mohou být také sociální práce, lékařská a psychologická péče.

103.6 Nedílnou součástí celkového režimu pro odsouzené vězně musí být i systém propustek z vězení.

103.7 Pokud s tím vězeň souhlasí, může být zařazen do programu restorativní justice a odčinění svých trestných činů.

103.8 Je nutno věnovat zvláštní pozornost zajištění vhodných plánů pro výkon trestu a režimů pro doživotně odsouzené a jiné vězně s dlouhodobými tresty.

Organizační aspekty umístování odsouzených vězňů

104.1 Pokud je to možné a se zřetelem na požadavky pravidla č. 17, je nutno použít samostatné věznicе nebo samostatná oddělení ve věznici pro řízení různých programů pro konkrétní kategorie vězňů.

104.2 Musí být zavedeny postupy pro vytvoření a pravidelné hodnocení individuálních plánů výkonu trestu pro vězně a po projednání příslušných zpráv, je nutno zajistit komplexní konzultace mezi příslušným personálem a vězni.

104.3 Takové zprávy budou vždy obsahovat i zprávy pracovníků, kteří mají bezprostředně na starosti konkrétního vězně.

Práce vykonávaná odsouzenými vězni

105.1 Program systematické práce musí přispívat k plnění cílů režimu pro odsouzené vězně.

105.2 Od odsouzených vězňů, kteří ještě nedosáhli běžného důchodového věku, se může požadovat práce, za předpokladu jejich tělesné i duševní způsobilosti, o které rozhodne lékař.

105.3 Pokud se od odsouzených vězňů požaduje práce, musí podmínky takové práce odpovídat normám i kontrolním mechanismům, které se uplatňují ve svobodné společnosti.

105.4 Pokud se odsouzení vězni účastní v pracovní době vzdělávacích nebo jiných programů v rámci svého naplánovaného režimu, získají finanční odměnu stejně jako kdyby vykonávali práci.

105.5 Část výtěžku odsouzených vězňů nebo úspory z výtěžku mohou být použity pro účely odškodnění, pokud to nařídí soud a pokud s tím daný vězeň souhlasí.

Vzdělávání odsouzených vězňů

106.1 Hlavní součástí režimu pro odsouzené vězně bude představovat program systematického vzdělávání, včetně odborného výcviku, s cílem zdokonalovat celkovou úroveň vzdělání vězňů i jejich vyhlídky na vedení zodpovědného života bez zločinnosti.

106.2 Všichni odsouzení vězni musí být motivováni k účasti na programech vzdělávání a odborného výcviku.

106.3 Vzdělávací programy pro odsouzené vězně musí být speciálně upraveny podle předpokládané délky jejich pobytu ve vězení.

Propouštění odsouzených vězňů

107.1 Odsouzeným vězňům musí být v předstihu zajišťována pomoc před propuštěním zaváděním postupů a speciálních programů, jež jim umožní přechod ze života ve vězení do občansky bezúhonného života ve společnosti.

107.2 Pro vězně s delšími tresty je vhodné vytvořit podmínky pro jejich postupnou přípravu na návrat do života ve společnosti.

107.3 K tomuto cíli mají sloužit zejména předpropouštěcí režimy organizované ve vězeňském ústavu, popřípadě formou podmíněného propuštění spojeného s nějakou formou kontroly kombinované s účinnou sociální podporou.

107.4 Vězeňská správa musí úzce spolupracovat se sociálními službami a zařízeními, která pomáhají všem propuštěným vězňům najít místo ve společnosti, zejména ve vztahu k rodinnému životu a zaměstnání.

107.5 Odpovědným zástupcům orgánů státní péče musí být umožněn přístup do vězeňského ústavu a k vězňům, aby se mohli podílet na přípravě vězňů na propuštění a na procesu jejich sociální reintegrace.

Devátá část

Aktualizace pravidel

108. Evropská vězeňská pravidla musí být pravidelně aktualizována.